

ogsaa uden dem. Men naar man altsaa igjen skulde tilbage hertil, er det ikke saa underligt, at der for dem, som have Minderne om den daværende Tilstand staaende levende for sig, netop deri kunde ligge en Opfordring til at søge at undgaae en lignende Tilstand nu, og — vil jeg tilføie — undgaae den netop i den Skikkelse, som jeg intet Dieblit tvivler om, at man vil søge at faae den frem i, og som ganske rigtig ogsaa det ærede Medlem for Aarhus Amts 1ste Valgkreds med sin rigtige Tact for at finde, hvad der kan fremkalde Agitation, nu fandt. Han meente nemlig: en Forbedring af Fæstelovgivningen. Ja, det er jo et smukt Ord, men jeg tilstaaer, at, er der Noget, jeg vilde anse for høist uheldigt, er det netop dette, at det skulde kunne blive Opgaven for os her i Rigsdagen at forbedre Fæstelovgivningen. Det er mig umuligt at forstaae, at man virkelig skulde ønske at gaae denne Vej; thi det er dog virkelig stridende mod Alt, hvad man iøvrigt her gjør og stræber efter (Winther: Regjeringen er isærd dermed!). Jeg taler ikke nu om Regjeringen, jeg taler om Rigsdagen. Det er altsaa efter min Overbeviisning det Uheldigste, der kunde skee, og det er, som sagt, i høieste Grad stridende imod den hele Gang, vi ellers følge og mere og mere komme til. Det kan ikke siges at være ønskeligt og heldigt for Landet, at man saaledes til forskellige Tider og lidt efter lidt falder ind med nye Bestemmelser, hæmmende, indskrænkende og forandrende de Bestemmelser, hvorefter disse Forhold skulde ordnes mellem Godseiere og Bønder. Dertil kommer, at noget Saadant, ikke blot i Principet, i sin hele Aand er i Strid med den nuværende Tid, men derhos netop i den Skikkelse, som det maa faae, vilde være saa uheldigt og skadeligt og farligt som vel muligt. Thi hvorledes er det egentligt, at disse Forbedringer skulde komme frem? Man vil søge at gaae paa Spor efter, hvem der har gjort en urigtig og upassende Brug af de Bestemmelser, som ere hjemlede, og allerede hele denne Sag vil kunne afstedkomme saa mange uheldige Følger, at man maa ønske at undgaae noget Saadant og ønske, at begge Par-

ter maae blive frie derfor. Men om man ogsaa finder Nogen, der har gjort sig skyldig i Misbrug, saa vil man, naar man i saa Henseende vil træffe nye hæmmende Foranstaltninger, ikke alene ramme de Skyldige — om jeg maa kalde dem saa —, men ogsaa de Uskyldige, nemlig dem, der følge Bestemmelserne i den Aand, hvori de ere givne; man vil ved de nye Omdannelser og Forandringer skabe Bestemmelser, der blot ere til gjensidig Nødvæ og Tort. Det vilde være den uundgaaelige Vej, og den uundgaaelige Følge deraf vilde efter min Overbeviisning blive en Spænding og Misfornoiestilstand paa forskellige Steder rundt omkring i Landet, som da ogsaa vilde afføde sine Virkninger og synlige Følger her i Rigsdagen. Det ærede Medlem sagde, at naar vi gjorde dette, saa kunde vi naae en Ordning, komme til en Tilstand, der vilde være til Held og Betsignelse. Ja, det er muligt, men jeg er overbevist om, at vi vilde naae accurat det modsatte Maal, og jeg troer, at en lille Smule Erfaring maa afgjørende tale for min Propheeti. Derfor især anseer jeg det for at være overordentlig vigtigt at komme til en endelig Afgjørelse for ikke at komme ind paa denne Vej.

Men inden vi forlade Sammentilgningen mellem Tiden 1856 og Tiden nu i 1869, er der dog endnu et Punkt, som jeg ikke kan forbigaae, nemlig, at hvad der dengang skete, skete under Forudsætning af, at en saadan Ordning som den, der vedtoges i de to Dagsordener, vilde finde, om just ikke en begejstret Tilslutning, saa dog en imødekommende Modtagelse hos den overveiende Deel af Godseierne. Og denne Forudsætning var af afgjørende Betydning, fordi den gik ud fra den Opfattelse af vor hele politiske Stilling — jeg tænker derved ikke paa den ydre, men paa den indre politiske Stilling — at der vel i høi Grad maatte ønskes en Fæsteafsløsing, men kun forsaavidt en saadan kunde finde Sted uden voldsom Agitation og Modstand fra nogen af Parternes Side. Nu er det vist, at, hvis man har haft det Haab at kunne undgaae en saadan Agitation og Modstand, saa er aldrig noget